

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
27 ТРАВНЯ 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 129 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 3 від 12.05. 2020 р.).

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Стефюк К.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	112
Танкова Д.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО ТЕАТРУ.....	114
Філей О.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ДО УМОВ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	116
Чухлата В.А. КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗЗСО.....	118
Шварц Ю.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОГО КОЛЕКТИВУ ПІДЛІТКІВ У ЛІТНЬОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ.....	120
Шевченко М.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	123
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	125

Програму «Світ без обмежень» було реалізовано на базі комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 2» Харківської обласної ради у 2017 – 2020 роках. Завдяки впровадженню програми вдалося підвищити рівень соціальної активності, покращити умови середовища для повноцінного розвитку творчого потенціалу підлітків з особливими освітніми потребами; сформувати неупереджене ставлення активної молоді до підлітків з особливими освітніми потребами шляхом створення сайтів та відповідних сторінок у соціальних мережах та сформувати готовність активної молоді допомагати дітям з особливими потребами у якості волонтерів та благодійників.

Стефюк К.М.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник - доктор педагогічних, наук, доцент Н.Д. Кабусь

Однією з проблем адаптації дитини до навчання у закладі освіти є перехід учнів з початкової школи в середню й пов'язана з цим проблема адаптації до умов середньої школи, де суттєво змінюються навчальне навантаження й вимоги до дітей з боку вчителів, відбувається перехід з ігрових на інтелектуальні види діяльності, змінюється стиль спілкування учителів з учнями. У цей час збільшується кількість дітей, які зазнають вагомих труднощів в процесі навчання й адаптації до нових шкільних умов. Цей період навчання сприймається як об'єктивна криза розвитку дітей 10-11 років, що породжує серйозні педагогічні проблеми й відбивається на всіх учасниках освітнього процесу: учнях, педагогах, батьках, адміністрації школи і наслідки іноді можуть бути негативними.

У зв'язку з цим особливо важливою стає правильна організація адаптаційного періоду при переході учнів з початкової школи до середньої, й допомога дітям в усвідомленні вимог вчителів з різних предметів є важливим завданням. Невиправдані вимоги самостійності, відповідальності та ініціативності, які починають висувати молодшим підліткам вчителі, котрі звикли працювати в старших класах, ускладнюють протікання шкільного життя учня. Необхідно поступово вводити новий зміст і нові форми організації навчальної роботи учнів, при цьому дітям буде легше звикнути до нової системи взаємовідносин, до різноманіття вимог з різних предметів, якщо дії педагогічного колективу закладу освіти будуть узгодженими. Водночас, не лише від інтелектуальної готовності і від того, чи дотримується учень шкільних правил, чи орієнтується в нових ситуаціях, чи добре вміє налагоджувати відносини і спілкування з однолітками і педагогами, залежить успішність адаптації молодшого підлітка при переході із початкової школи до середньої. Необхідно відзначити, що лише набуття особистісного смислу навчання у підлітковому віці дозволить учню успішно адаптуватися в цей період і

ефективно вчитися й сприятиме подальшому особистісно-соціальному розвитку учня. З огляду на це, важливим фактором, що зумовлює успішність адаптації учнів при переході до середньої школи, є врахування сформованості внутрішньої мотивації навчання.

Отже, здійснений науковий пошук свідчить, що найважливішими факторами, що зумовлюють активну адаптацію молодших підлітків до навчання в середній школі є: спільна діяльність педагогічного колективу; наступність в методах і прийомах навчання, оцінці навчальних досягнень учнів в початковій і середній школі; єдність підходів вчителів з різних предметів до організації освітнього процесу в п'ятому класі; сформованість внутрішньої мотивації навчання; взаємна діяльність батьків, учнів і вчителів. Процес пристосування до нових умов є нелегким, його результативність залежить як від індивідуальних якостей особистості, так і від допомоги оточуючих.

У зв'язку з цим під комплексною програмою соціально-педагогічної діяльності з адаптації молодших підлітків до середньої школи у нашому дослідженні розуміємо систему дій, що реалізується різними суб'єктами – вчителями-предметниками, психологом, класними керівниками, соціальним педагогом, адміністрацією школи та батьками на діагностично-мотиваційному, діяльнісному та рефлексивному етапах й спрямована на створення сприятливих умов для розвитку особистості молодшого підлітка, його активної адаптації до нових умов освітнього процесу, формування стійкої мотивації до навчання й розвиток здатності до позитивного самоствердження у колективі однолітків.

Метою програми є надання соціально-педагогічної підтримки молодшим підліткам в період їх адаптації до умов навчання в середній школі. Комплексна програма складається з урахуванням трьох рівнів адаптації: 1) адаптація на особистісному рівні; 2) на мікрорівні; 3) на макрорівні й спрямована на створення комфортних та сприятливих умов навчально-виховного процесу для підвищення рівня соціальної і педагогічної готовності дітей до навчання, їх адаптації до нових освітніх технологій з урахуванням індивідуальних особливостей молодших підлітків.

При цьому метою діагностично-мотиваційного етапу реалізації програми соціально-педагогічної діяльності з адаптації молодших підлітків до умов середньої школи є визначення рівня адаптованості п'ятикласників та проведення заходів, спрямованих на формування мотивації до навчання в середній школі. Діяльнісний етап програми спрямовано на залучення молодших підлітків до різних видів діяльності, що сприяють їхньому позитивному розвитку. Рефлексивний етап орієнтовано на створення умов для розвитку суб'єктності учнів, їхньої здатності до самостійного знаходження варіантів вирішення навчальних та інших проблем, що виникають.

Відзначимо також, що комплексна програма передбачає здійснення роботи з дітьми та їх батьками, а також педагогічним колективом закладу. Так, робота з учнями включає в себе заходи, спрямовані на зниження емоційної напруженості молодших підлітків, розвиток позитивного відношення до змін, прийняття нових правил навчання, зокрема: «Привіт середня школа», «Вчимося

планувати», «Як готувати домашнє завдання», «Чи вмієш ти спілкуватися?», «Урок самопізнання», «Учнем бути легко», «Як спілкуватися із учителем?».

Для вчителів п'ятих класів актуальним є проведення лекцій та бесід на теми: «Питання адаптації п'ятикласників до нової ситуації й життєдіяльності у школі», «Основні проблеми, що виникають у період адаптації до умов навчання в середній школі», «Вікові психологічні особливості п'ятикласників».

Робота з батьками передбачає ознайомлення з проблемами «особливих» дітей (гіперактивних, сором'язливих, тривожних) «Діти - особливі», проведення батьківських зборів на теми «П'ять шляхів до серця дитини», «Як співпрацювати зі своєю дитиною», здійснення індивідуальних консультацій батьків, чиї діти виявляють низькі результати тестування й можуть зазнавати труднощів у період адаптації та проявляють певні відхилення у поведінці.

Впровадження розробленої нами програми соціально-педагогічної діяльності з адаптації молодших підлітків до умов середньої школи у навчальний процес Харківської гімназії № 43 засвідчив її позитивний вплив на рівень адаптації учнів п'ятих класів, їхню здатність до успішного функціонування в оновленому освітньому середовищі, зокрема: у них зменшився рівень тривожності, покращилась соціальна поведінка, зросло відчуття залученості до діяльності групи, спостерігається активне позитивне ставлення до навчально-виховного процесу, що підтверджує ефективність розробленої програми й доцільність її застосування з метою створення якнайсприятливіших умов для позитивного розвитку особистості учня, його мотиваційно-вольової, когнітивної, діяльнісної сфер, пристосування до нових умов навчання й набуття здатності до самореалізації у освітньому просторі, а також оперативного вирішення проблем, що виникають.

Танкова Д.В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО ТЕАТРУ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Сучасні соціальні процеси, що супроводжуються українське суспільство – поширення інфекції коронавірусу, збройний конфлікт на сході країни, загострення економічних проблем, зниження рівня життя населення – призводять до знецінення загальнолюдських цінностей, продукують прояви делінквентної поведінки. Особливо вразливими до таких змін є підлітки, оскільки саме в підлітковому віці закладаються основи свідомої поведінки, визначається загальна спрямованість у формуванні моральних якостей і соціальних настанов.

У діяльності психологічної служби ЗЗСО профілактичний напрям є пріоритетним. Практикуючі соціальні педагоги ведуть постійний пошук